

LA MEMORIA DEL NOSTRE POBLE

Judit Boix Torrent

IE Oliana

4rt ESO

Tutora: Marta Michans

ÍNDEX

- 1. Introducció**
- 2. Objectius**
- 3. La guerra civil a Ollana (introducció)**
- 4. La moneda a Ollana**
- 5. Els amagats**
- 6. La crema de Sants**
- 7. Els desertors**
- 8. Els maquis**
- 9. Els passadors**
- 10. Les milícies**
- 11. La censura de les cartes**
- 12. La post guerra**

1. INTRODUCCIÓ

La memòria és la capacitat de la comunicació per retenir i transmetre algunes dades al llarg del temps, segons el que ens diu la Wikipedia. La memòria té tot el que va passar durant i després de la guerra civil és una cosa molt important que no podem oblidar, ja que ens pot passar a nosaltres en qualsevol moment, perquè per molt que pensem que aquestes coses són del passat de guerres sempre n'hi ha hagut i com veiem en països com Ucraïna i Palestina entre molts altres, la guerra encara passa avui dia. I si a les persones que vivien l'any 1930 els haguessin dit que en 6 anys tindrien un dels conflictes bèl·lics més importants de la història a Espanya no s'ho haguessin cregut, per això no podem deixar d'investigar i d'aprendre el que va passar fa uns anys, ja que com diuen amb la moda tot torna, i la guerra també podria tornar, tot i que esperem que no ho faci.

He decidit enfocar aquest treball en la guerra civil en general i també en la vida de les persones d'Oliana, perquè és una part molt important que si no queda escrita es perdrà. Un dels motius principals pels quals he escrit aquestes pàgines ha estat donar veu a tot el que va passar a la guerra civil, ja que penso que és un tema del qual se'n sap poc i n'hauríem de saber més perquè és un fet que va passar fa no tants anys i és un fet que va marcar la història del nostre país.

També un dels altres motius per què he fet aquest treball és establir un vincle amb les persones que hem entrevistat, que ens han obert les portes de les seves cases per explicar-nos com van viure ells i les seves famílies en uns temps que no van ser gens fàcils per a ningú. Abans de res també cal afegir que aquest llibre l'he escrit amb molt de respecte a totes les víctimes de la guerra i a tothom qui la va viure, ja que com he dit abans no van ser uns temps gens fàcils.

2. OBJECTIUS

1. Donar veu a tot el que va passar a la guerra civil a Oliana a través de la memòria oral
2. Establir un vincle amb les persones que hem entrevistat
3. Aprendre i posar-nos al lloc de les persones que ho van patir i poder documentar tot el que va passar per donar-s'hi un petit homenatge.

3. LA GUERRA CIVIL

La guerra civil va ser un conflicte bèl·lic que va començar el 17 de juliol de 1936 i va acabar l'1 d'abril de 1939. Aquesta guerra va ser l'enfrontament polític i militar més important a Europa durant la dècada anterior a la Segona Guerra Mundial com ve diu Stanley G de 2014. Aquest conflicte va ser el resultat de les tensions acumulades durant anys, entre les forces de dreta i d'esquerra.

Aquesta guerra va començar amb un cop d'estat per la part de dretes contra el govern del Front Popular d'esquerres, escollit de manera democràtica el febrer del 36. Aquesta guerra va esclatar de maneres diferents depenent de la zona, en algunes el cop d'estat per part de dretes va triomfar de seguida i en altres la resistència de les forces de la República va impedir-ho.

Així que l'estat espanyol queda dividit en dues parts completament diferents: d'una banda, l'Espanya franquista (pròximament liderada pel general Franco, el qual imposarà un règim feixista), i, d'altra banda, teníem l'Espanya republicana que es mantenia fidel a les institucions de la república (dirigides per les forces esquerranes, democràtiques i nacionalistes del Front Popular).

El bàndol franquista tenia un objectiu molt clar: acabar amb el govern d'esquerres, el govern legítim, i imposar un nou règim de drets conservadors. Aquest bàndol va rebre suport de l'Alemanya de Hitler i de la Itàlia de Mussolini.

3.1. Adolf Hitler

Adolf Hitler, nascut el 20 d'abril de 1889 a Braunau am Inn, Àustria-Hongria, va liderar el Partit Nazi després d'unir-se el 1919. Va esdevenir canceller d'Alemanya el 1933 i, després de la mort de Hindenburg el 1934, va consolidar el seu poder com a Führer. Sota el seu règim, Alemanya va adoptar polítiques antisemites i racistes, buscant l'expansió territorial i

perpetrant l'extermini de milions, especialment jueus. L'atac a Polònia el 1939 va iniciar la Segona Guerra Mundial. Malgrat les primeres victòries, les derrotes a partir de 1942 van conduir al seu suïcidi el 30 d'abril de 1945 a Berlín, marcant la caiguda del Tercer Reich i el final de la guerra a Europa. El seu llegat està tibet per atrocitats, l'Holocaust i la destrucció durant el seu lideratge a Alemanya, segons la Wikipedia.

3.2. Mussolini

Benito Mussolini, nascut el 29 de juliol de 1883 a Dovia di Predappio, Itàlia, va ser el fundador del feixisme i primer ministre italià de 1922 a 1943. Inicialment membre del Partit Socialista, Mussolini es va allunyar per fundar el moviment feixista el 1919, i després de la Marcxa sobre Roma el 1922, va ser nomenat primer ministre per Víctor Manuel III. Va establir una dictadura, reprimint l'oposició i col·locant-se com a aliat de Hitler a la Segona Guerra Mundial. Amb múltiples reversos militars, va ser arrestat el 1943, però rescatat pels nazis. Posteriorment, capturat pels partisans italians el 1945, va ser executat. Mussolini figura com un líder feixista clau amb un paper destacat en la política italiana i els esdeveniments de la Segona Guerra Mundial, segons la Wikipedia.

Hitler i Mussolini van ser una ajuda crucial per a la victòria de Franco en la guerra civil, aquestes són les coses que van fer per ajudar-los.

L'esquadra de la Légion Condor (Condor Legion): Hitler va enviar l'esquadra de la Légion Condor, que estava formada per aviació i tropes alemanyes, per ajudar les forces franquistes. Aquesta esquadra va participar en diverses operacions i va ser particularment activa en els bombardeigs de Guernica.

Tant Hitler com Mussolini van veure l'oportunitat d'expandir la seva influència a la península Ibèrica i van intervenir en la Guerra Civil Espanyola en part per aconseguir els seus objectius estratègics i ideològics.

3.3. El final de la guerra

D'altra banda, el bàndol republicà tenia més desunió, hi havia lluites internes que van fer que el poder no estigués unificat. Al nivell militar la resistència estava dividida en l'exèrcit i

les milícies populars. Aquest bàndol també estava dividit en els objectius que volien assolir: uns volien guanyar la guerra i posposaven qualsevol classe de transformació socioeconòmica. En canvi, els més radicals van aprofitar la guerra i la falta de drets per llançar-se a la revolució social.

Aquesta gran divisió que patia el bàndol republicà va fer que perdessin la guerra. A aquest factor es va sumar l'escassa ajuda internacional que van rebre, entre la qual es podia comptar amb l'ajuda de l'URSS de Stalin i de les Brigades Internacionals. D'altra banda, les grans potències com ara França i la Gran Bretanya es van declarar neutrals envers el conflicte espanyol, ja que tenien por que aquesta guerra es convertís en una guerra europea o mundial.

Amb la victòria del bàndol franquista es va instaurar una dictadura, la qual va començar l'abril del 1939, al cap de la qual estava el general Francisco Franco. Per al bàndol republicà va suposar la mort, l'exili o els treballs forçats, en canvi, el bàndol franquista va poder continuar amb les seves vides amb normalitat. Les persones republicanes van veure la seva vida canviada per complet i no van poder tornar a la normalitat mai més.

4. LA MONEDA A OLIANA

En començar la Guerra Civil Espanyola el 1936, la moneda va començar a desaparèixer, perquè retiraven les monedes de plata per al govern de la segona República. Ja que necessitaven la plata per pagar les armes i la munició a l'estranger. D'aquesta manera les petites transaccions es van veure afectades, i va ser quan els mateixos municipis, cooperatives, sindicats i empreses privades, els que van començar a crear vals i monedes generalment d'un valor inferior al de la pesseta, els quals es van fer de diferents materials: metall, paper, cartó, etc.

A Oliana, com a molts altres municipis, l'ajuntament del poble va fer una moneda local, aquesta només serveix dins del mateix municipi per fer els pagaments locals. La moneda d'Oliana era de feta de paper i hi havia un ampli rang de valor monetari, hi havia diversos models d'estampat de cada moneda, la informació de la moneda local ens la va proporcionar el senyor Ventura Roca.

L'expansió de la moneda també es va fer en diferents municipis de l'Alt Urgell, el Solsonès i la Noguera, entre ells van ser Ponts, Solsona, Organyà, la Seu d'Urgell, entre d'altres.

5. ELS AMAGATALLS

Com seria la història d'en Joan Torrent Marsiñach, que tenia 22 anys quan va esclatar la guerra? Ell vivia en una masia apartada a la muntanya a la Valldan, amb la seva mare, el seu pare i el seu germà menor que no tenia edat d'anar a la guerra.

En la casa que vivien tenien un búnquer en el qual es van amagar durant la guerra el Joan, el veí Miquel i un veí d'Oliana. El búnquer està al costat de la casa en una paret on trobem la porta, l'entrada és molt estreta, la forma de búnquer és rodona, amb alguns forats al teulat, aquest deia fer uns 2 metres quadrats.

Aquestes tres persones no es van passar tota la guerra al búnquer sinó que surten treballaven i dormien a casa fins que veien moviment per Cambrils o les carreteres, amb el fet veure moviment es referien a veure gent, per la zona, la major part de les vegades soldats o guerrillers com ve ens afirma en Pau Torrent. De vegades s'amagaven al bosc, en llocs estratègics des d'on ells podien veure el que passava, però que si venia algú no els trobessin

L'entrada al búnquer era tapada amb troncs per dissimular-la, aquest encara està intacte avui dia.

6. LA CREMA DE SANTS

La Carme Puig té el record que el seu pare li explicava que va ser obligat a cremar sants a l'església del seu poble Alàs i va ser una cosa que li va pesar tota la vida.

Segons el que ens explica el senyor Bolet el 29 d'agost del 1936, van cremar els sants a reixa i els papers de l'ajuntament els van cremar sota la torre i les coses dels capellans al pati del conveni. També ens va explicar que la Mare de Déu dels Àngels va ser cremada, uns germans del poble van escarbar, i en van agafar els trossos i els van posar a una caixa i se'ls van emportar a casa seva, i al cap d'un temps aquella caixa va aparèixer a la capella dels Àngels i ningú sabia que era, i més tard quan ho van esbrinar la van reconstruir, tot i que avui dia ja no es conserva. També de l'església dels Àngels en van tirar les campanes amb les quals van fabricar bales.

La Mercè Betriu ens parla que ella va presenciar la crema de sants que van fer a Oliana, com van tirar el sant Crist des d'un balcó i també com cremaven els altres sants.

La padrina d'en Josep Boix Angrill, la Maria, té una història sobre la crema de sants a Castell-Ilebre. Ella un dia va anar a la parròquia, on hi havien amagats republicans, que eren veïns de la zona que estaven cremant sants, robes, fustes, tot el que hi havia a l'església. La Maria, una dona molt creient, va donar als rojos una ampolla de conyac per així distreure'ls i anar a buscar la Mare de Déu de Castell-Ilebre, tan aviat com va poder la va agafar i se la va amagar sota el pit, ja que la Mare de Déu fa uns 8 cm de llargada. En un moment donat un dels homes va anar a buscar la Mare de Déu per cremar-la, però no la va trobar i van començar a acusar a la Maria dient "La Juncàs ha agafat la Mare de Déu", ella va dir "que ja l'havien cremat feia estona" i tan aviat com va poder va marxar.

Ella va agafar el camí de tornada a la seva casa cap a Juncàs que estava a una hora de Castell-Ilebre, pel camí tenia por, que la seguissin i li trobin la Mare de Déu així que va decidir amagar-la en una boixera i l'endemà tornar a buscar-la. Així va ser l'endemà al matí va tornar a la boixera a buscar la Mare de Déu acompanyada pel seu marit en Josep, i en arribar a Juncàs la van amagar durant tota la guerra a la menjadora dels coloms.

Quan la guerra va arribar a la seva fi, la Maria va tornar la Mare de Déu a Peramola i des d'allà la van portar fent una gran processó cap a la seva parròquia Castell-Ilebre.

7. ELS DESERTORS

Els desertors durant la Guerra Civil Espanyola eren individus que abandonaven les forces militars sense autorització. Tant en el bàndol republicà com en el franquista, hi havia soldats que desertaven per diverses raons.

Algunes d'aquestes raons inclouen el desacord amb la causa o ideologia, les difícils condicions de vida i combat, el cansament general de la guerra, les disputes amb comandants o altres membres de les forces i la manca de motivació o suport. La deserció era considerada un delictes seriós, i els desertors podien ser sotmesos a càstigs rigorosos, incloent-hi la pena de mort, especialment en un context de conflicte com la Guerra Civil Espanyola.

A l'entrevista que vam fer al Tonet ens va explicar que algunes persones que van anar a la batalla de l'Ebre van fugir i que si aquests els trobaven els afusellaven. Aquestes són històries que ens expliquen les persones grans del poble de les que no tenim constància amb documents, però tenim la memòria oral.

8. ELS MAQUIS

Els "maquis" eren guerrillers antifranquistes que es van mantenir actius després de la Guerra Civil Espanyola (1936-1939). Aquest terme es va utilitzar principalment per referir-se als resistents armats que es van oposar al règim del general Francisco Franco en les zones muntanyoses i rurals d'Espanya. Els maquis estaven formats per excombatents republicans i altres individus contraris al règim franquista.

Després de la derrota de la República, molts dels que es van oposar a Franco van ser perseguits, empresonats o executats. No obstant això, alguns van optar per continuar la resistència armada contra el règim i es van amagar a les muntanyes o en zones boscoses. Aquesta resistència es va mantenir durant dècades, fins als anys 50 i 60, i fins i tot més enllà en algunes àrees.

Els maquis realitzaven accions guerrilleres, com ara atacs a forces de seguretat, sabotatges i altres formes de resistència armada. Malgrat la seva oposició persistent, els maquis van ser objecte de dur repressió per part de les autoritats franquistes, i molts van ser capturats o morts en enfrontaments amb les forces de l'ordre.

En una ocasió als voltants de la casa de Juncàs, a la parròquia de Castell-Ilebre, cap al final de la guerra, hi havia uns soldats franquistes que estaven amb el pare del Josep Boix, que explica que van veure uns maquis al bosc i els soldats els van començar a tirar trets fins que els van matar.

9. ELS PASSADORS

Els passadors eren individus que s'encarregaven de facilitar el pas il·legal de persones a través de la frontera entre Espanya i altres països sovint França i Andorra. Aquesta activitat la feien les persones quan buscaven escapar de la violència i les persecucions polítiques.

Els passadors eren sovint persones locals o grups organitzats que coneixien bé el terreny i les rutes secretes per passar la frontera. Proporcionaven assistència a aquelles persones que volien escapar de la violència o de la repressió política. Aquestes persones podrien ser refugiades, soldats derrotats o ciutadans comuns que volien abandonar les zones de conflicte.

Cal destacar que aquestes activitats eren perilloses, ja que les autoritats podien perseguir tant els passadors com les persones que intentaven passar-la frontera de manera il·legal. Molts passadors van ser arrestats o executats com a resultat d'aquestes activitats.

Els passadors o també coneguts com a guies eren persones que durant la guerra es dedicaven a passar a gent d'Espanya a França o Andorra, a canvi de diners. A la casa de Juncàs ven a prop hi havia Sant Pou, on al costat trobem l'Espluga de les Vaques, al peu de la Serra d'Aubenç que era on començava una ruta per marxar cap a Andorra i en alguns casos més comptats cap a França.

De passadors fent aquella ruta hi havia 3 o 4 que cadascun anava per separat, les persones quan arribaven per fugir, s'esperaven que comencés la següent ruta a l'Espluga de les Vaques, ja que era un lloc molt amagat que no els veien allà es podien esperar uns 4 o 5 dies. Aquesta ruta la feien de nit i durant el dia paraven, amb dos dies aconseguien arribar a Andorra.

En aquestes rutes havien més o menys 40-60 persones, i fins i tot hi havia hagut expedicions de 100 persones. Aquesta ruta creuava les muntanyes, començant per la Serra de l'Aubenç i anaven pujant cap a les muntanyes, parant quan es feia de dia en punts estratègics, a la nit següent continuar pujant fins a arribar a Andorra.

Altra gent feien aquesta ruta i anaven cap a França, i aquest en el bon punt d'arribar els posaven en camps de concentració.

El pare del Josep Boix, amb altres homes va estar amagat durant un temps a l'Espluga de les Vaques fins que van veure que havien de marxar i van fer la ruta i se'n van anar cap a Andorra, i d'allà se'n van anar a San Sebastián, ja que era una zona franquista. Com cada dia havia de pagar diners es va vendre un anell gran d'or amb el qual va fer molts diners.

El pare i tiets de la Concepció Escolies van fer la mateixa ruta passant per Juncàs, cap a Andorra i d'allà van anar cap a San Sebastián, on es van quedar treballant en unes fàbriques de botelles per guanyar-se la vida.

El cas que ens explica la Carme Puig és que el seu tiet Pere vivia en una casa a la muntanya, el seu tiet no va voler marxar i es va quedar a la seva casa pensant que no aniria ningú. El seu veí era un mafiós que delatava, però li va dir que d'ell (en Pere) no en diria res. Un dia aquest veí li va explicar que aquella mateixa nit deixarien entre 50-100 persones a una banda del riu Segre, i unes altres persones els esperarien al fet que creuessin a l'altra banda. A les persones que fugien cap a Andorra, els van dir que es tirassin al riu per creuar-lo (aquell dia el riu estava molt ple, ja que havia plogut, sàpiguen que tots anirien amb la força del riu cap a baix), algunes d'aquelles persones van dir que no que aquell riu era molt gros, i la persona que els havia ajudat per arribar fins allà els va dir que no passava res que l'aigua

els hi arribaria als genolls. Aquelles persones amb la por que tenien i les ganes de fugir que tenien no s'ho van pensar gaire i van saltar, i amb la força que portava el riu van ser enduts cap a baix. Els passadors, avanç que es tirassin els havia dit que li donessin les joies i els diners, i així va ser com ells hi van muntar una trampa mortal i es van quedar amb totes les seves fortunes.

10. LES MILÍCIES

Les milícies durant la Guerra Civil Espanyola (1936-1939) es van formar com a resposta a la revolta militar contra el govern republicà. Aquestes milícies eren formades per ciutadans armats, molts d'ells membres de partits polítics d'esquerres, sindicats, i altres organitzacions antifeixistes. Les milícies tenien diversos objectius:

Defensa de la República: En molts casos, les milícies van ser creades per a defensar la República espanyola contra la insurrecció militar liderada pel general Francisco Franco i altres forces feixistes.

Resposta ràpida: Les milícies es constituïen ràpidament amb voluntaris armats, amb l'objectiu de respondre de manera immediata a la necessitat de combatre l'avanç de les forces rebels.

Influència política: Moltes milícies estaven vinculades a partits polítics i sindicats d'esquerres, i es van formar com a part d'una resposta organitzada a la revolta militar. Així, les milícies tenien una dimensió política important.

Formació diversa: Les milícies estaven compostes per individus de diferents procedències socials i amb diversos nivells d'experiència militar. A vegades, això podia afectar la cohesió i eficàcia de les unitats.

És important destacar que les milícies van ser una resposta inicial a la revolta militar, i posteriorment, van ser integrades a l'Exèrcit Popular Republicà, que va ser l'organització militar principal del govern republicà durant la guerra.

En Josep Boix ens explica que els milicians de vegades es plantaven a casa teva amb armes i et saquejaven i s'emportaven tot el que podien.

11. LA CENSURA DE LES CARTES

Durant la postguerra civil espanyola, la censura de les cartes i altres mitjans de comunicació era una pràctica comuna en molts règims autoritaris, incloent-hi el règim franquista de llavors. Hi havia diverses raons per les quals se censuraven les cartes:

Control de la informació: El govern franquista volia mantenir un control estricte sobre la informació que es distribuïa i es rebia. La censura s'utilitzava per evitar la difusió d'idees que es consideraven contràries al règim o que podien inspirar dissidència.

Preservació de la ideologia oficial: El règim franquista imposava una ideologia específica i buscava eliminar o silenciar qualsevol expressió que no estès d'acord amb aquesta visió del món. La censura serveix per mantenir la cohesió ideològica.

Supressió de la dissidència política: Les cartes podien contenir informació sobre activitats polítiques o opinions contràries al règim. La censura era una eina per suprimir qualsevol forma de dissidència i evitar l'organització d'opositors.

Protecció de la imatge del règim: La censura s'utilitzava per protegir la imatge del règim franquista. Es volia evitar la divulgació d'informació que pogués reflectir negativament sobre el govern, ja que això podia minar el suport públic i internacional.

En general, la censura durant aquesta època era una estratègia per mantenir el control del poder i evitar qualsevol amenaça percebuda al règim establert. Va ser una pràctica que va afectar diverses formes de comunicació, incloent-hi les cartes privades, els mitjans de comunicació i altres expressions culturals.

12. LA POSTGUERRA

La Guerra Civil Espanyola (1936-1939) va ser un conflicte complex i dolorós que va deixar una profunda empremta a Espanya. Va ser una lluita entre republicans, que representaven un govern democràtic, i franquistes, liderats pel general Francisco Franco, partidaris d'un règim autoritari.

Després de la victòria franquista, es va instaurar una dictadura que va durar fins a la mort de Franco el 1975. La postguerra civil espanyola es va caracteritzar per la repressió política, la censura, l'absència de llibertats i la persecució d'opinions contràries al règim. Va haver-hi execucions massives, presons polítiques i exili de molts espanyols. La societat va viure un període de gran tensió i restriccions, amb la censura dels mitjans de comunicació i la prohibició de l'ús de llengües regionals.

La postguerra va ser també una època de pobresa i dificultats econòmiques per a moltes famílies, amb un aïllament internacional del règim franquista. Amb la mort de Franco, Espanya va iniciar un procés de transició cap a la democràcia que va culminar amb l'aprovació de la Constitució de 1978 i l'establiment d'una monarquia parlamentària. Aquesta transició va significar la fi de la dictadura i l'inici d'una nova etapa a Espanya.

La postguerra a Ollana es va viure de manera molt dura com tal afirmen la Mercè i la Carme fins i tot va ser més dura que la guerra mateixa, elles ens expliquen que eren èpoques de pobresa i escasses de productes.

A la comarca de l'Alt Urgell la repressió franquista no va ser especialment sagnant, amb la proximitat que tenien els habitants de l'Alt Urgell amb la frontera, van tenir temps per fugir a l'exili fins al 28 de febrer de 1939, amb l'arribada dels franquistes i la seva repressió. Entre el 1936-1940 a la Seu d'Urgell va disminuir la població un 10%. Aquestes dades sobre la comarca són les que té el Pau Chica al seu llibre.

Com ens explica la Mercè Betriu la postguerra va ser dura sobretot els primers anys, després a poc a poc la cosa va anar tornant a la normalitat, tot i que les monges van trigar bastant temps a tornar.

13. CONCLUSIÓ

En conclusió, la Guerra Civil Espanyola va ocórrer entre el 17 de juliol de 1936 i l'1 d'abril de 1939, sent el principal conflicte polític i militar a Europa abans de la Segona Guerra Mundial. Va sorgir com a resultat de tensions entre les forces de dreta i d'esquerra, iniciant-se amb un cop d'estat de les forces de dreta contra el govern democràtic d'esquerreres del Front Popular. La guerra va tenir resultats diversos a les diferents zones d'Espanya, amb èxit immediat per les forces de dreta en algunes i resistència per part de la República en altres. Va dividir Espanya en dos bàndols: l'Espanya franquista, liderada per Franco amb un règim feixista, i l'Espanya republicana, defensora de les institucions democràtiques. El bàndol franquista, amb suport de Hitler i Mussolini, buscava posar fi al govern d'esquerreres i establir un règim conservador.

El que he après amb aquest treball és a valorar el que tenim, i sobretot a interessar-nos i aprendre de les coses que van passar al nostre poble en aquells anys i interessar-nos per la gent que va viure aquella època tan dura. També hem après moltes coses que no sabíem com el que feien les persones per sobreviure, com amagar-se o passar la frontera entre altres. De les coses més importants que hem après es va fer aquest tipus de treballs, ja que és una cosa que no havíem fet mai i ens servirà molt de cara al futur.

Aquest treball m'ha fet pensar en què d'un moment per l'altre les coses poden canviar molt i mai tornar a ser el mateix. També que per tan sols la teva ideologia política podien posar fi a la teva vida, utilitzant aquesta justificació, i això m'ha fet pensar que hem d'aprofitar i viure el moment, ja que no sabem quan s'acabarà la vida.

El treball que hem fet tant les meves companyes com jo hauria de tenir un reconeixement al poble o ve a la comarca, perquè és una feina que ha donat veu a les històries i vivències dels habitants d'Oliana i rodalies.

14. AGRAÏMENTS

Per acabar aquest treball m'agradaria donar les gràcies a totes les persones que ens han ajudat. Començant per la Marta, que és la que ha estat amb nosaltres en tot aquest procés aconsellant-nos de la millor manera, i la que ens ha donat aquesta oportunitat única. Seguint per totes les persones entrevistades que ens van obrir les portes de les seves cases per explicar-nos les seves històries, gràcies: Carme Puig, Mercè Betriu, Pau Torrent, Enric Esteve, Tonet, Josep Boix, Concepció Escolies i Ventura Roca qui ens va deixar documents. També vull agrair al centre i a la nostra tutora Rosa el seu recolzament. A la meva família que m'han ajudat i donat suport en tot el que han pogut. Per últim, dono gràcies a les meves companyes Ona, Cristina i Noemí, per haver gaudit d'aquesta aventura juntes.

15. BIBLIOGRAFIA

https://ca.wikipedia.org/wiki/Mem%C3%B2ria_a_llarg termini

<http://www.buxaweb.com/historia/temes/escat/guerracivil.htm>

https://www.cristoraul.org/SPANISH/sala-de-lectura/Historia-general-de-Espana/LIBROS/PayneStanley-LaGuerraCivil_1936-1939.pdf

https://books.google.es/books?hl=es&lr=&id=Gi2SDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT2&dq=guerra+civil+espa%C3%B1ola&ots=6osgj_LJ4u&sig=EgSvD3UpXGTOkPhpR26Apqukin8#v=onepage&q=guerra%20civil%20espa%C3%B1ola&f=false

https://www.academia.edu/62821128/En_nom_de_la_Revoluci%C3%B3_els_milicians_de_l_a_Seu_dUrgell_i_la_seva_actuaci%C3%B3_pol%C3%ADtica

<http://guerracivil.afinet.org/articulos/censuraceuta/censuraceuta.htm>

Rico, O. I Ezpeleta, D. (2004). *Cruzando la noche. San josemaría Escrivá, otoño de 1937. El paso de los Pirineos*. Albada.